

Ενότητα 5^η : Ειρήνη – Πόλεμος

Επιρρηματικές προτάσεις	Υποτακτικοί σύνδεσμοι
1. Χρονικές	άμα, αφότου, αφού, εκεί που, ενόσω, ενώ (=κατά τη διάρκεια), καθώς, μόλις, όταν, πριν (να), προτού, σαν, ωστόσο, ώσπου, κάθε που
2. Αιτιολογικές	επειδή, διότι, γιατί, αφού, που, εφόσον, μια και, μια που, καθώς, καθόσον, καθότι
3. Αποτελεσματικές	ώστε (να), έτσι που, που
4. Τελικές	για να, να, ώστε να
5. Υποθετικές	άμα, αν, εάν, έτσι και, εφόσον
6. Εναντιωματικές / Παραχωρητικές	αν και, ενώ, μόλο που, μολονότι, έστω και αν, παρά, παρ' ότι (παρότι), μολονότι, και αν, και να, όσο κι αν, ούτε κι αν, ακόμη και αν, ακόμη και να
7. Αναφορικές	Αναφορικά επιρρήματα: όπου, οπουδήποτε, όποτε, οποτεδήποτε, καθώς, όπως, όσο, οσοδήποτε

Τελικές: Τελικές προτάσεις είναι οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που φανερώνουν για ποιο **σκοπό** γίνεται η ενέργεια που δηλώνεται στην πρόταση από την οποία εξαρτώνται.

Εισάγονται	τους τελικούς συνδέσμους : να, για να
Λειτουργούν ως/ Συντακτικός ρόλος	επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού σε ρήμα/ μετοχή της πρότασης εξάρτησης

Παράδειγμα: Τα παιδιά πηγαίνουν στο σχολείο για να μάθουν γράμματα. : δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση που εξαρτάται από το ρήμα «πηγαίνουν» (ρήμα κίνησης : τα ρήματα κίνησης συνοδεύονται από επιρρηματικό προσδιορισμό του σκοπού), εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο «για να» και λειτουργεί συντακτικά ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού/ τελικού αιτίου στο ρήμα «πηγαίνουν»

ΣΗΜ 1 : τα αίτια στο συντακτικό είναι 3: α) το αναγκαστικό (αιτία), β) το τελικό (σκοπός), γ) το ποιητικό αίτιο (τίθεται με ρήματα παθητικής φωνής)

ΣΗΜ 2 : Όταν στην πρόταση υπάρχει ρήμα κίνησης, τότε αναζητούμε έναν προσδιορισμό του σκοπού που μπορεί να έχει τις εξής μορφές :

α) τελική πρόταση, β) εμπρόθετος προσδιορισμός του σκοπού, γ) πλάγια πτώση (γενική/ αιτιατική) που δηλώνει σκοπό, δ) επίρρημα που δηλώνει σκοπό, στ) τελική μετοχή

- [Ήρθα] (να σε δω) : δευτερεύουσα επιρρηματική τελική, εισάγεται με το «να», εξαρτάται από το ρήμα «ήρθα» στο οποίο λειτουργεί συντακτικά ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού (**ΕΠΣ**)

Σημειώσεις:

1. Δεν πρέπει να συγχέουμε τις **τελικές προτάσεις** με τις **βουλητικές** επειδή και οι δύο εισάγονται με το να.

Οι **βουλητικές** είναι ονοματικές προτάσεις (λειτουργούν δηλαδή ως υποκείμενο και αντικείμενο), ενώ οι **τελικές** είναι επιρρηματικές προτάσεις. Όταν οι **τελικές προτάσεις** εισάγονται με το σύνδεσμο **να**, αυτός μπορεί να αντικατασταθεί με το **για να**: π.χ. Θέλω **να μιλήσουμε**. (βουλητική πρόταση) Ήρθα **να μιλήσουμε**. (τελική πρόταση) ή Ήρθα **για να μιλήσουμε**. (τελική πρόταση) Αν το **να** δεν μπορεί να αντικατασταθεί με το **για να**, τότε η πρόταση είναι σίγουρα βουλητική.

Οι **τελικές προτάσεις** ξεχωρίζουν από τις βουλητικές και από το **ρήμα της εξάρτησής τους**: οι **τελικές** εξαρτώνται συνήθως από **ρήματα που δηλώνουν κίνηση**, ενώ οι βουλητικές από **ρήματα που δηλώνουν θέληση, ικανότητα, προσταγή κλπ.**

2. Οι δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με το **για να** δεν είναι πάντοτε **τελικές**. Μπορεί να είναι και **αιτιολογικές ή και αποτελεσματικές**: π.χ.

Είσαι πολύ κουτός **για να δίνεις σημασία στα λεγόμενά του**. (αιτιολογική πρόταση)

Είναι πολύ δυνατός **για να φοβηθεί έναν τέτοιο αντίπαλο**. (αποτελεσματική πρόταση)

3. **Συντακτικά ισοδύναμα** (δηλαδή άλλοι τρόποι για να εκφράσουμε το τελικό αίτιο/σκοπό):

α. εμπρόθετος προσδιορισμός με τις προθέσεις **για, προς**

(Θα το κάνεις **για το καλό** σου : **επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ρήμα «θα κάνεις»**)

Αυτός ο υπάλληλος είναι **προς απόλυση** : **επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ρήμα «είναι»**

β. με επιρρηματικές εκφράσεις : Ό,τι έκανε το έκανε **με σκοπό την κοινωνική του ανέλιξη**.

γ. με το ερωτηματικό μόριο «γιατί» : **Γιατί (= για ποιο σκοπό)** να παραιτηθείς;

δ. με πλάγια πτώση ουσιαστικού (αιτιατική, σπάνια γενική):

Πήγε **ψάρεμα** = για ψάρεμα.

Καλού κακού (=για καλό και για κακό) πήρε και ομπρέλα μαζί του.

ε. με τη χρήση ρημάτων ή **περιφράσεων** που σημαίνουν σκοπό :

Δεν έχει σκοπό να συμμορφωθεί με τις οδηγίες μου.

Προτίθεται να υποχωρήσει στις απαιτήσεις του αλλά με κάποιους όρους.

Προκειμένου να γλιτώσει το διαγώνισμα, έφυγε νωρίτερα από το σχολείο.

Αιτιολογικές προτάσεις

Αιτιολογικές προτάσεις είναι οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που φανερώνουν **την αιτία** για την οποία γίνεται αυτό που δηλώνει η πρόταση που προσδιορίζεται.

Εισάγονται	Τους αιτιολογικούς συνδέσμους ή λέξεις – φράσεις που χρησιμοποιούνται ως αιτιολογικοί σύνδεσμοι: γιατί, διότι, αφού, επειδή, που, καθώς, μια και, μια που κ.α.
Λειτουργούν ως/ Συντακτικός ρόλος	επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας σε ρήμα ή μετοχή <u>ανάλογα με νόημα</u>

Παίρνουν άρνηση	δε(ν)

- Δεν πήγε στο σχολείο **επειδή ήταν άρρωστος.**
- Δουλεύει μέρα νύχτα **γιατί έχει χρέη.**

Σημειώσεις:

1. Και ο σύνδεσμος **και** μπορεί να χρησιμοποιείται ως **αιτιολογικός**:

π.χ. Δώσε μου λίγο νερό και είμαι διψασμένη. (= γιατί είμαι διψασμένη)

2. Ο σύνδεσμος **γιατί** χρησιμοποιείται και ως παρατακτικός σύνδεσμος **ύστερα από ισχυρό σημείο στίξης (τελεία, άνω τελεία, θαυμαστικό, ερωτηματικό)**. Σε αυτή την περίπτωση εισάγει κύρια πρόταση και ο σύνδεσμος ονομάζεται **«παρατακτικός αιτιολογικός σύνδεσμος»** :

π.χ. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επικοινωνία των ανθρώπων είναι ο διάλογος. Γιατί ο διάλογος γεφυρώνει τις διαφορές.

3. Και με το **για να** μπορεί η πρόταση να είναι **αιτιολογική**:

π.χ. Είσαι πολύ απαισιόδοξος **για να τα παίρνεις όλα στραβά**. Αιτιολογική πρόταση

ΣΗΜ : Όταν στο λόγο υπάρχει έκφραση που δηλώνει ψυχικό πάθος/ συναίσθημα, συνοδεύεται από ένα συντακτικό ισοδύναμο της αιτίας!!!

Ασκήσεις:

ΑΣΚΗΣΗ 1 : Να υπογραμμίσετε τις δευτερεύουσες **τελικές** προτάσεις στις παρακάτω περιόδους και να προσδιορίσετε το συντακτικό τους ρόλο :

1. Τον άκουγα υπομονετικά, (**για να μην τον δυσανεγίσω**). : τελική, ΕΠΣ στο «άκουγα»
2. [Ήθελε] (να πάει στην Αγγλία : βουλευτική), (**για να κάνει το μεταπτυχιακό του**). : τελική, ΕΠΣκοπού στο «να πάει»
3. [Δεν ήξερα] (πού έχεις το βιβλίο : πλάγια ερωτηματική, ΜΑ, Α στο «δεν ήξερα») (**να σου το δώσω**).: τελική, ΕΠΣκοπού στο «έχεις»
4. Μιλούσε ψιθυριστά, (**για να μην τον ακούσουν**). : τελική, ΕΠΣ στο «μιλούσε»
5. [Τρέχα], (**να προλάβεις το λεωφορείο**) (που φεύγει! : αναφορική, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη «λεωφορείο») : τελική, ΕΠΣ στο «τρέχα»

(ΑΣΚΗΣΗ 2). Να διακρίνετε ποιες από τις παρακάτω προτάσεις που εισάγονται με το να είναι τελικές και ποιες βουλευτικές + συντακτική λειτουργία

- α. [Ήθελα] (να ανοίξει η γη : βουλευτική, Α στο «ήθελα») (να με καταπιεί : τελική, ΕΠΣ στο «να ανοίξει).
  - β. [Αποφάσισε] (να δεχτεί την πρόσκληση). : βουλευτική, Α στο «αποφάσισε»
  - γ. Έφυγε βιαστικά (να προλάβει το αεροπλάνο). : τελική, ΕΠΣ στο «έφυγε» που είναι ρήμα κίνησης
  - δ. Θα πάρω το ντουφέκι μου (να(= για να) βρω τους κλέφτες). : τελική, ΕΠΣ στο «θα πάρω»
  - ε. Δεν πρέπει (να καπνίζεις τόσο πολύ). : βουλευτική, Υ στο απρόσωπο ρήμα «δεν πρέπει»
  - στ. Ξύπνησα να πάω στη δουλειά **αλλά** ήμουν άρρωστος.
- Ζ. Δεν προτίθεται να αλλάξει τα σχέδιά του για να γίνει αρεστός σε όλους.

Η. Μου ζήτησε να βρεθούμε να αποφασίσουμε από κοινού τη στάση που θα τηρήσουμε στο συγκεκριμένο θέμα.

Θ. Για να λυθεί η μεταξύ σας παρεξήγηση, είναι καλό να συναντηθείτε και να δώσετε αμοιβαίες εξηγήσεις. :

Ι. Σκέφτεται να συνάψει δάνειο για να σπουδάσει το παιδί του.

Ια. Είναι απίθανο σήμερα να προλάβει να έρθει να τους δει.

Ιβ. Του έδωσε πολλές υποσχέσεις με σκοπό να τον πάρει με το μέρος του.

ΑΣΚΗΣΗ 3 : Να βρείτε τις τελικές και αιτιολογικές προτάσεις.

α. Τον άκουγα υπομονετικά, για να μην τον δυσαρεστήσω.

β. Καταστράφηκαν οι καλλιέργειες, καθώς δεν έχει βρέξει για μήνες.

γ. Μια και ήρθες, κάτσε να φάμε και να πιούμε και να θυμηθούμε τα παλιά.

δ. Μου φαίνεται ότι δε χάρηκες που θα 'ρθει η Μαρία.

ε. Δεν ήξερα πού έχεις το βιβλίο να σου το δώσω.

ΑΣΚΗΣΗ 4 : Να αναγνωρίσετε τις τελικές και τις αιτιολογικές δευτερεύουσες προτάσεις και να υπογραμμίσετε το σύνδεσμο με τον οποίο εισάγονται .

1. Τα παιδιά πηγαίνουν στο σχολείο, για να μάθουν γράμματα.

2. Αφού δε διάβασες , καλά να πάθεις !

3. Χαίρομαι , που σε βλέπω ευτυχισμένο .

4. Μια και πέρασα από την Πάτρα , επισκέφτηκα το φίλο μου το Γιάννη .

5. Τον τιμώρησε , επειδή έκανε ανοησίες στην τάξη .

6. Συγκεντρωθήκαμε σήμερα εδώ για να τιμήσουμε ένα αγαπημένο πρόσωπο.

7. Έτρεξε να τον προλάβει.

8. Θύμωσε , καθώς θεώρησε το σχόλιο προσβλητικό .

9. Απέτυχε στις εξετάσεις , γιατί δεν είχε προετοιμαστεί καλά .

10. Σου τα χρωστάω όλα , αφού με βοήθησες τη δύσκολη αυτή στιγμή.

ΑΣΚΗΣΗ 5 : Να αναγνωρίσετε το είδος των προτάσεων που εισάγονται με το γιατί.

1. Δεν ξέρω γιατί κλαίς .

2. Λυπόμουν, γιατί δεν τον βοήθησα .

3. Απέτυχες στις εξετάσεις, γιατί δεν είχες προετοιμαστεί σωστά .

4. Τους ρώτησε γιατί έφυγαν από το σχολείο.

5. Καθυστέρησε, γιατί έχασε το λεωφορείο .
6. Αναρωτιέμαι γιατί έκανε κάτι τέτοιο.
7. Οι φίλοι του απορούν με τη συμπεριφορά του τον τελευταίο καιρό, γιατί είναι πολύ παράξενη.
8. Σκέφτεται να πάρει κάποια αναρρωτική άδεια, γιατί νοιώθει πολύ κουρασμένη.
9. Ακόμα προσπαθώ να καταλάβω γιατί θύμωσε τόσο απότομα.
10. Θύμωσε πολύ γιατί κανείς δεν του αποκάλυψε εξ αρχής τα πραγματικά αίτια του γεγονότος.
11. Ανησύχησε γιατί δεν είχε επικοινωνήσει μαζί τους για μέρες.
12. **Τους** εξήγησε γιατί σκέπτεται να παραιτηθεί από τη σπουδαία θέση του.

ΑΣΚΗΣΗ 6 : Στις παρακάτω περιόδους λόγου να διακρίνετε το είδος της δευτερεύουσας πρότασης που εισάγει ο σύνδεσμος «για να» :

- A. Για να είναι εργατικός και υπεύθυνος, έχει κερδίσει την εκτίμηση όλων στο γραφείο. (.....)
- B. Δεν έχει την εμπειρία που απαιτείται για να αντιμετωπίσει μια τόσο περίπλοκη κατάσταση.(.....)
- Γ. Για να (.....)φύγουμε αύριο το πρωί στην ώρα μας, θα πρέπει να έχουμε ετοιμαστεί από το βράδυ.
- Δ. Για να φωνάζει έτσι, πρέπει να έχει θυμώσει πολύ. (.....)
- E. Για να μην έχει προετοιμαστεί σωστά, απέτυχε στις εξετάσεις. (.....)
- Στ. Δεν είναι τόσο άσχετος, όσο νομίζεις, για να μη λαμβάνει σοβαρά υπόψη του αυτά που συνέβησαν. (.....)
- Ζ. Αναγκάστηκε να βρει δεύτερη δουλειά, για να αντεπεξέλθει στα οικογενειακά βάρη. (.....)

ΑΣΚΗΣΗ 7 : Ποιο είδος δευτερεύουσας πρότασης εισάγει το «που» στις παρακάτω περιόδους;

- A. Χάρηκε που τον συνάντησε έπειτα από τόσο καιρό.
- B. Δεν κατάλαβα πού θα συναντηθούμε.
- Γ. Είναι ανησυχητικό που όλο και περισσότεροι άνθρωποι καταφεύγουν στα τυχερά παίγνια.
- Δ. Ζήτησαν συγγνώμη που μάς έκαναν να περιμένουμε τόση πολύ/ πολλή ώρα.
- E. Πάντα θυμάται με συγκίνηση τις Κυριακές που πέρασε με την οικογένειά του στη θάλασσα.
- Στ. Θυμάσαι που μένει ο Νίκος;
- Ζ. Ήταν πολύ αγχωμένος αυτές τις ημέρες, που δεν μπορούσε να ξεκουραστεί με κανένα τρόπο.
- Η. Θυμάσαι που, όταν ήμασταν παιδιά, πηγαίναμε για ψάρεμα με το θείο σου;
- Θ. Απορώ που αποδέχθηκε την κατάσταση που διαμορφώθηκε τελευταία.

ΑΣΚΗΣΗ 8 : Στις παρακάτω περιόδους να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες φράσεις με τελικές ή αιτιολογικές προτάσεις :

Έβαλε τις φωνές <u>από την τρομάρα του</u> .	

Πήγε έναν περίπατο γιατί δεν άντεχε άλλο την κλεισούρα.	
Μόχθησε για τα όνειρά του.	
Για χάρη της επαγγελματικής της ανέλιξης θυσίασε πολλά προνόμια.	
Είναι πολύ υπερήφανοι για την επιτυχία της κόρης τους.	
Χαμήλωσε το κεφάλι από ντροπή.	
Είναι ενθουσιασμένος με την προοπτική της συνέχισης των σπουδών στο εξωτερικό με υποτροφία.	
Η εκδήλωση γίνεται προς τιμήν των μεγάλων ευεργετών της χώρας μας.	
Δεν έχει τόσες πολλές γνωριμιές εξαιτίας του άστατου χαρακτήρα του.	
Βλέποντας πως τα πράγματα χειροτερεύουν αποφάσισε να αλλάξει τρόπο σκέψης.	

ΑΣΚΗΣΗ 9 : Στις παρακάτω περιόδους να αντικαταστήσετε τις τελικές και αιτιολογικές προτάσεις με τα συντακτικά ισοδύναμά τους.

Λυπάμαι που έχεις τέτοια γνώμη για το Γιάννη.	
Συγκεντρωθήκαμε εδώ για να τιμήσουμε τον πολυαγαπημένο μας συγγενή.	
Επειδή απογοητεύτηκε από τις τελευταίες εξελίξεις, κλείστηκε στον εαυτό της.	
Επειδή ήθελε να ξεκουραστεί λίγο, βγήκε μια βόλτα στο δάσος.	
Τα κατάφερε γιατί ήταν έξυπνη.	
Ψάχνει ένα διαμέρισμα πέντε δωματίων για να το νοικιάσει.	
Καθώς βιαζόταν να φύγει, ξέχασε να πάρει τους απαραίτητους φακέλους μαζί της.	
Χάρηκε πολύ που ο φίλος του αποφάσισε να μη φύγει για το εξωτερικό.	
Αναβλήθηκε η βόλτα στο δάσος γιατί ο καιρός ήταν άστατος.	
Θα καταλάβει κάποια στιγμή ότι όλα αυτά γίνονται για να ωφεληθεί ο αδερφός της.	

ΑΣΚΗΣΗ 10 : Να εντοπίσετε, να χαρακτηρίσετε και να δηλώσετε το ρόλο των δευτερευουσών προτάσεων στα παρακάτω παραδείγματα:

1. Τον άκουγε προσεκτικά, για να μην τον δυσαρεστήσει.
2. Της φάνηκε ότι δε χάρηκες που θα έρθει ο Νίκος.
3. Έφυγε γρήγορα να προλάβει το αεροπλάνο.
4. Μια και ήρθες, θα σε φιλοξενήσουμε.
5. Σου γράφω να σε ενημερώσω για τα συνταρακτικά νέα.
6. Δεν έχουμε θέρμανση, διότι χάλασε ο καυστήρας.
7. Σχολάσαμε νωρίτερα, επειδή έλειπε η καθηγήτρια.

8. Οι μαθητές οργάνωσαν λαχειοφόρο αγορά, για να πάνε εκδρομή.
9. Έτρεξε να προφτάσει το λεωφορείο.
10. Αφού δεν κατάλαβε, έπρεπε να ρωτήσει .

Ομόηχα και παρώνυμα

- **Ομόηχα** ή ομώνυμα είναι οι λέξεις που **προφέρονται όμοια**, έχουν όμως **διαφορετική σημασία**: π.χ. κλίμα - κλήμα.
- **Συνήθως** οι ομώνυμες λέξεις έχουν **διαφορετική ορθογραφία**.

κλείνω (την πόρτα)	κλίνω (ένα ρήμα)
ο τοίχος (του σπιτιού)	το τείχος (της πόλης)
σήκω (πρόσταγμα)	σύκο (ο καρπός της συκιάς)
χίλια (αριθμητικό)	χείλια (του προσώπου)
το κλίμα (της Ελλάδας)	το κλήμα (της αυλής μας)
Το φύλλο (του δέντρου ή της πίτας)	το φύλο (το γένος)
ήτα (το γράμμα)	ήττα (το αντίθετο της νίκης)
κουτί (το κιβώτιο)	κουτή (η ανόητη)
η λύρα (το μουσικό όργανο)	η λίρα (το νόμισμα)
ποιο (ερωτηματική αντωνυμία)	πιο (ποσοτικό επίρρημα)
η σκηνή (του θεάτρου)	το σκοινί (το σχοινί)
χήρος (ο άντρας)	ο χοίρος (το γουρούνι)
ψηλός (σε ύψος)	ψιλός (λεπτός)
τα λίπη (το πάχος)	η λύπη (η στεναχώρια)
η νίκη (η επικράτηση)	το νοίκι (το ενοίκιο ενός σπιτιού)
δανικό (από τη Δανία)	δανεικό (το δανεισμένο)
Γάλλος (από τη Γαλλία)	γάλος (η γαλοπούλα)
ιός (το αίτιο μιας αρρώστιας)	υιός (ο γιος)
της (άρθρο, γενική ενικού)	τις (άρθρο, αιτιατική πληθυντικού)
όμως (σύνδεσμος)	ώμος (η ωμοπλάτη)
η τύχη (υποθετική δύναμη)	τα τείχη (του κάστρου)
η πάλη (το αγώνισμα)	πάλι (επίρρημα)
το φιλί	η φυλή (η ράτσα)
τη (ν) (άρθρο, θηλυκού γένους)	τι (ερωτηματική αντωνυμία)
το φυτό	φοιτώ (σπουδάζω)
γεια (η υγεία)	για (πρόθεση)
κήτος (το μεγάλο ψάρι)	κύτος (το αμπάρι του πλοίου)
θήρα (το κυνήγι)	θύρα (η πόρτα)
η λίμα (το εργαλείο)	το λύμα (το ακάθαρτο νερό)
κόμμα (σημείο στίξης και πολιτικό)	κώμα (η βαθιά νάρκη)
μίλα (από το ρήμα μιλώ)	μήλα (τα φρούτα)

δανεικός (< δανείζω)
 διάλειμμα (διακοπή)
 έκκληση (~ σε βοήθεια)
 εξάρτηση (< εξαρτώμαι)

εφορία (οικονομική υπηρεσία)

δανικός (από τη Δανία)
 διάλυμα (< διαλύω)
 έκλυση (~ θερμότητας)

εξάρτυση (~ του στρατιώτη)

ευφορία (α) πλούσια παραγωγή, β) ευεξία

κλίμα (ενός τόπου)
 κλείνω (την πόρτα)
 κόμμα (το σημείο στίξης)
 κριτικός (αυτός που ασκεί κριτική)
 λίρα (το νόμισμα)
 λιμός (πείνα)
 λυτός (αυτός που έχει **λυθεί**)
 όρος (συμφωνία)
 σήκω (ρήμα)
 σατιρικός (αυτός που σατιρίζει)
 σκηνή (η)
 σωρός (ο) (στοίβα από πράγματα)
 τοίχος (ο)
ύλη (το υλικό)
 φύλλο (δέντρου)
 χήρος (αυτός που έχασε τη γυναίκα του)
 ψηλός (αυτός που έχει ύψος)

κλήμα (το αμπέλι)
 κλίνω (ένα ρήμα)
 κώμα (λήθαργος)
 κρητικός (από την Κρήτη)
 λύρα (το μουσικό όργανο)
 λοιμός (επιδημική νόσος)
λιτός (αυτός που αρκείται σε λίγα)
 όρος (βουνό)
 σύκο (το φρούτο)
σατυρικός (ο σχετικός με το σάτυρο)
 σκοινί (το)
 σορός (η) (το νεκρό σώμα)
 τείχος (το)
ίλη (μονάδα τεθωρακισμένων)
 φύλο (αρσενικό ή θηλυκό)
 χοίρος (το γουρούνι)
 ψιλός (λεπτός)

Παρώνυμα

Παρώνυμα ή παρώνυμες λέξεις ονομάζονται **οι λέξεις που έχουν περίπου όμοια προφορά**, ενώ συχνά δεν έχουν καμιά νοηματική σχέση μεταξύ τους. Ακριβώς όμως επειδή μοιάζουν στην προφορά, μερικοί δεν τις ξεχωρίζουν και τις μπερδεύουν, ιδίως στον προφορικό λόγο: π.χ. πρότυπο - πρωτότυπο, σφήκα - σφίγγα. Τα παρώνυμα που διαφοροποιούνται στον τονισμό χαρακτηρίζονται ως **τονικά παρώνυμα**: π.χ. νόμος - νομός. Μερικά τονικά παρώνυμα διαφέρουν και στην ορθογραφία: π.χ. παίρνω - περνάω.

αμαρτωλός (αυτός που έχει αμαρτίες)
 αμείλικτος (σκληρός)
 αμυγδαλιές (το δέντρο)
 άπληστος (αχόρταγος)
 αχόρταγος (λαίμαργος)

γένεση (δημιουργία)
 γέρνω
 γέρος (ηλικιωμένος)
 εκατόμβη (πολλά θύματα)
 έκθλιψη (στη γραμματική)
 ημιτόνιο (στη μουσική)
 ηπειρωτικός (αυτός που ανήκει σε ήπειρο)
 ήμερος
 θόλος

αρματολός (αυτός που κρατά άρματα)
 αμίλητος (που δε μιλά)
 αμυγδαλές (ο αδένας)
 άπλυτος (αυτός που δεν έχει πλυθεί)
 αχόρταστος (αυτός που δε χόρτασε ακόμη)

γέννηση (ο τοκετός)
 γερνώ
 γερός (δυνατός)
 κατακόμβη (υπόγειο νεκροταφείο)
 έκλειψη (~ ηλίου)
 ημίτονο (στα μαθηματικά)
 ηπειρώτικος (από την Ήπειρο)

ήρεμος
 θολός

ΑΣΚΗΣΗ 11 : Να σχηματίσετε μερικές φράσεις με τα ακόλουθα παρώνυμα :

Α. αιρετός – αιρετικός

γ. τεχνητός - τεχνικός

ΑΣΚΗΣΗ 12 : Να αλλάξετε την ορθογραφία των παρακάτω λέξεων και να φτιάξετε μια πρόταση για καθεμιά από αυτές :

A	B	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
χοίρος		
ρήμα		
λύρα		
διάλειμμα		
κλήση		
νίκη		
κλίνω		

ΑΣΚΗΣΗ 13. Να βρείτε τα ομόηχα των παρακάτω λέξεων και να επισημάνετε τη διαφορά στη σημασία τους.
π.χ. κενός - καινός κενός=άδειος / καινός=καινούργιος

α. λυτός - .....

β. λιμός - .....

γ. πιο - .....

δ. τοίχος - .....

ε. πάλι - .....

ΑΣΚΗΣΗ 14. Να γράψετε τα
τονικά παρώνυμα των
παρακάτω λέξεων.

σχόλιο

σχολείο

φορά

.....

θόλος

.....

νόμος

.....

ράφι

.....

χώρος

.....

όμως

.....

1^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ- Α : ΚΕΙΜΕΝΟ

Α. Στις μέρες μας, οι εικόνες των συνεχών πολέμων και το ψυχροπολεμικό κλίμα που επικρατεί μας κάνουν να αναλογιστούμε την στάση μας απέναντι στις συνέπειες αυτών των επιχειρήσεων και στα οφέλη της ειρήνης. Σιγά-σιγά όλοι αντιλαμβανόμαστε πως αποτελεί επιτακτική ανάγκη να ξεφύγουμε από τους πολέμους και να στραφούμε προς τον διάλογο και την ειρήνη. Έτσι, η αξία της ειρήνης αναδεικνύεται μεγάλη και μας δημιουργεί το αίσθημα για μια οριστική απαλλαγή από τους πολέμους.

Β. Αρχικά, η ειρήνη δημιουργεί ένα πρόσφορο έδαφος για την τεχνολογική και επιστημονική πρόοδο και εξέλιξη, η οποία οδηγεί στην καλύτερευση των όρων διαβίωσης. Αντίθετα με την εποχή των πολέμων, η τεχνολογία βοηθά τον άνθρωπο στα καθημερινά του προβλήματα και δεν αναλώνεται σε κατασκευές νέων όπλων και συστημάτων που είναι ικανά να καταστρέψουν ολόκληρα κράτη μέσα σε λίγα λεπτά. Επιπροσθέτως, με την ειρήνη οι άνθρωποι και οι λαοί ζουν αρμονικά, εκπληρώνοντας όλους τους στόχους και τις επιδιώξεις τους. Επίσης, επικρατεί η έννομη τάξη, η ηρεμία και η γαλήνη σ' όλους τους τομείς της ζωής, με αποτέλεσμα τα άτομα να αισθάνονται σιγουριά και ασφάλεια για τη ζωή τους, για το μέλλον τους και να επιδίδονται απρόσκοπτα στη δημιουργική τους προσπάθεια για πρόοδο και εξέλιξη.

Γ. Επιπλέον, τα οφέλη της ειρήνης φαίνονται και στον τομέα της οικονομίας του κάθε κράτους, αφού οι κυβερνήσεις δαπανούν ποσά για τομείς, όπως είναι η παιδεία, η υγεία, η ασφάλιση συντελώντας μ' αυτόν τρόπο, στην κοινωνική πρόοδο και στην ανέλιξη του κράτους. Αντίθετα, τα τεράστια χρηματικά ποσά που δαπανώνται σε περιόδους πολέμων ή σε περιόδους προετοιμασίας και ετοιμότητας για έναν πόλεμο, δαπανώνται σε άλλους τομείς, ζωτικούς για την εξελικτική πορεία ενός κράτους. Έτσι, με την αύξηση των κοινωνικών παροχών βελτιώνεται η ποιότητα της ζωής του λαού και γίνονται έργα κοινής ωφέλειας.

Δ. Η σημαντικότερη προϋπόθεση είναι ο αφοπλισμός των κρατών, με τον οποίο οι εξοπλισμοί μειώνονται ή καταργούνται συμβάλλοντας έτσι στην διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης και στην επίτευξη του τελικού στόχου του ανθρώπου. Παράλληλα, η παροχή ανθρωπιστικής παιδείας θεωρείται αναγκαία για τη δημιουργία ολοκληρωμένων και υπεύθυνων προσωπικοτήτων που θεωρούν την ειρήνη ως ύψιστο αγαθό και αγωνίζονται για την εδραίωσή της. Ακόμη, αναγκαία είναι η εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων αλλά και κάθε είδους ανισοτήτων και αδικιών, για να εξασφαλιστεί ένα ήρεμο κλίμα συμβίωσης των ανθρώπων και εξάλειψης της πιθανότητας πολεμικής αναμέτρησης.

Ε. Συμπερασματικά, η ειρήνη αποτελεί τον μοναδικό δρόμο για την αρμονική και φιλική συμβίωση όλων των χωρών και οφείλουν οι κυβερνήσεις των κρατών να δημιουργήσουν κατάλληλο έδαφος για την εκπλήρωση των προϋποθέσεων επικράτησής της.

Ηρακλής Λαμπαδαρίου, Εφημερίδα Καβάλας «Χρονόμετρο», 26-11-2005 (διασκευή)

Παρατηρήσεις

A.1. Ποια είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη της ειρήνης, σύμφωνα με το κείμενο;

A.2. Στο κείμενο αναφέρονται τα θετικά της ειρήνης και τα αρνητικά χαρακτηριστικά του πολέμου. Να τα καταγράψετε στον πίνακα που ακολουθεί.

Ειρήνη	Πόλεμος

A.3. Να γράψετε μια συνώνυμη λέξη για τις λέξεις του κειμένου που σας δίνονται:

Λέξεις του κειμένου

Συνώνυμη

αναλογιστούμε

καλύτερευση

αρμονικά

δαπανώνται

εξάλειψη

B.1. Να κάνετε προτάσεις με τις παρακάτω συνεκδοχές: **ψυχροπολεμικό κλίμα, επιτακτική ανάγκη, επιστημονική εξέλιξη, έννομη τάξη, κοινωνική πρόοδος.**

B.2. Να διακρίνετε τις παρακάτω προτάσεις σε τελικές ή αιτιολογικές και να ορίσετε το συντακτικό τους ρόλο.

A) Ο λόγος που ήρθε στη δουλειά ήταν για να κερδίζει περισσότερα χρήματα.

B) Σε πήρα στο τηλέφωνο γιατί ήθελα να μιλήσουμε σοβαρά.

Γ) Δεν έγραφα καλά επειδή δεν είχα χρόνο να ολοκληρώσω όλες τις ερωτήσεις.

Δ) Για να τελειώνουμε σύντομα, θα πρέπει να είσαι προσηλωμένος.

E) Δεν είχα καμιά αμφιβολία για σένα, διότι είχα τις καλύτερες συστάσεις.

B3 : Να γράψετε μια παράγραφο με τη θεματική πρόταση «Ο πόλεμος δεν έχει πατρίδα», την οποία θα αναπτύξετε με αιτιολόγηση (δηλαδή με επιχειρήματα).

2^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ - ΚΕΙΜΕΝΟ Ι

§1 Πάνω από 86,7 εκατομμύρια παιδιά, κάτω των 7 ετών, έχουν περάσει ολόκληρη τη ζωή τους σε ζώνες συγκρούσεων, θέτοντας την ανάπτυξη του εγκεφάλου τους σε κίνδυνο, ανακοίνωσε η UNICEF.

§2 Ένα παιδί γεννιέται με 253 εκατομμύρια ενεργούς νευρώνες, αλλά το αν ο εγκέφαλος θα φθάσει την πλήρη ενήλικη ικανότητα των περίπου ενός δισεκατομμυρίου συνδεδεμένων νευρώνων, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ανάπτυξη στην πρώιμη παιδική ηλικία, τονίζει η UNICEF. Αυτό περιλαμβάνει το μητρικό θηλασμό και τη διατροφή στην πρώιμη παιδική ηλικία, τα πρώτα ερεθίσματα που θα δεχθεί από εκείνους που το φροντίζουν, τις πρώτες ευκαιρίες για μάθηση και τη δυνατότητα να μεγαλώσει και να παίξει σε ένα ασφαλές και υγιές περιβάλλον. Κατά τη διάρκεια των πρώτων επτά ετών της ζωής, ο εγκέφαλος ενός παιδιού έχει τη δυνατότητα να ενεργοποιεί 1.000 εγκεφαλικά κύτταρα κάθε δευτερόλεπτο. Κάθε ένα από αυτά τα κύτταρα, γνωστά ως νευρώνες, έχει τη δύναμη να συνδέεται με άλλους 10.000 νευρώνες χιλιάδες φορές ανά δευτερόλεπτο. Οι εγκεφαλικές συνδέσεις χρησιμεύουν ως δομικά στοιχεία του μέλλοντος του παιδιού, καθορίζοντας την υγεία του, τη συναισθηματική ευεξία και την ικανότητα μάθησης, περιγράφει η UNICEF. Τα παιδιά όμως που ζουν μέσα σε συγκρούσεις, συχνά εκτίθενται σε ακραία ψυχικά τραύματα, που τα θέτουν

σε κίνδυνο διαβίωσης σε συνθήκες τοξικού στρες, μια κατάσταση που αναστέλλει τις συνδέσεις των κυττάρων του εγκεφάλου – με σημαντικές συνέπειες στη γνωστική, κοινωνική και σωματική τους ανάπτυξη σε ολόκληρη τη ζωή τους, συνεχίζει η ανακοίνωση. Στοιχεία της UNICEF δείχνουν ότι σε παγκόσμιο επίπεδο το 1 στα 11 παιδιά, ηλικίας 6 ετών ή νεότερα, έχουν περάσει την πιο κρίσιμη περίοδο της ανάπτυξης του εγκεφάλου μέσα σε συγκρούσεις.

§3 «Εκτός από τις άμεσες φυσικές απειλές που αντιμετωπίζουν τα παιδιά σε περιπτώσεις κρίσεων, διατρέχουν επίσης κίνδυνο από τα βαθιά ριζωμένα ψυχικά τραύματα» αναφέρει στην ανακοίνωση η Πία Μπρίτο, επικεφαλής της UNICEF για την Πρώιμη Παιδική Ανάπτυξη. «Οι συγκρούσεις στερούν από τα παιδιά την ασφάλεια, την οικογένεια και τους φίλους τους, το παιχνίδι και την καθημερινότητα. Όλα αυτά είναι στοιχεία της παιδικής ηλικίας που προσφέρουν στα παιδιά την καλύτερη δυνατή ευκαιρία να αναπτυχθούν πλήρως και να μαθαίνουν αποτελεσματικά, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να συμβάλουν στις οικονομίες και τις κοινωνίες τους, αλλά και στην οικοδόμηση ισχυρών και ασφαλών κοινοτήτων, όταν ενηλικιωθούν» εξηγεί η κ. Μπρίτο. Και συνεχίζει: «Αυτός είναι ο λόγος, για τον οποίο πρέπει να επενδύσουμε περισσότερο, ώστε να παρέχουμε στα παιδιά και εκείνους που τα φροντίζουν κρίσιμες προμήθειες και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένου του εκπαιδευτικού υλικού, της ψυχοκοινωνικής στήριξης και ασφαλείς χώρους, φιλικούς προς τα παιδιά, που μπορούν να βοηθήσουν στην αποκατάσταση της αίσθησης της παιδικής ηλικίας εν μέσω μιας σύγκρουσης».

Τα αίτια του πολέμου λόγω της φύσης τους δύσκολα ερμηνεύονται. Η κοινωνική συμπεριφορά δεν υπόκειται σε φυσικούς νόμους με τον ίδιο τρόπο όπως οι κυκλώνες και οι σεισμοί. Οι άνθρωποι γράφουν οι ίδιοι την ιστορία τους, συχνά με τη βία και μερικές φορές κατά ανεξήγητο τρόπο. Έτσι τα αίτια είναι περίπλοκα και πολυδιάστατα και διαφέρουν, συχνά θεμελιωδώς, από πόλεμο σε πόλεμο. Κανένα από τα αίτια αυτά δεν μπορεί να γίνει αυθύπαρκτα αποδεκτό, αν δεν προϋποθέσουμε την ευρύτερη ηθική κενότητα και ο κύριος «υπόδικος» είναι οι πολιτικές ηγεσίες. Ο πολιτικός ηγέτης καθορίζει την εξωτερική πολιτική και αν ο ίδιος στερείται ηθικής βάσης, τότε συγκαλύπτοντας τα βαθύτερα αίτια των επιλογών του υποσκάπτει την ειρήνη, θυσιάζει το λαό του στο βωμό του «εθνικού συμφέροντος» και τον κόσμο ολόκληρο στο βωμό της προσωπικής του φιλοδοξίας -μάλλον κενοδοξίας, ή της προσωπικής του παραφροσύνης – αδυνατώντας να κατανοήσει ότι ύψιστο συμφέρον είναι η ειρήνη και ότι το αξίωμα που κατέχει – δημοκρατικά ή μη – τον θέτει προ τεραστίων ευθυνών απέναντι στον λαό του και την ανθρωπότητα, δεν του αφήνει περιθώρια για ηθικά «παρασπράγματα».

Δικαιολογημένοι προβληματισμοί έχουν εκφραστεί για το ρόλο της επιστήμης στον πόλεμο και στην οικολογική καταστροφή. Αυτοί, όμως, συναρτώνται άμεσα με τη μη συμμετοχή των πολιτών σε καίρια ζητήματα. Η άγνοια ή, ακόμα χειρότερα, η ημιπληροφόρηση λειτουργούν ως αίτιο της “περιθωριοποίησης” των πολιτών, αλλά προκύπτουν και ως επακόλουθο. Πέρα από αυτό, έχει, επίσης, εδραιωθεί η σαρωτική επικράτηση της ατομικής ιδιώτευσης, σε αντίθεση με εποχές όπου, πλασματικά ή μη, πρωταγωνιστούσε η πρακτική του συλλογικού στόχου, επιδίωξης και δημιουργίας.

Ο κόσμος μας θα ήταν ένας ευτυχισμένος κόσμος, αν η συνεργασία εφαρμοζόταν περισσότερο από τον ανταγωνισμό, αν, ό,τι ωραίο υπάρχει στη φύση δεν καταστρεφόταν, για να παραχωρήσει τη θέση του σε τρομερές μηχανές που δημιουργήθηκαν μόνο για να σκοτώνουν ανθρώπους και περιβάλλον. Ο ΟΗΕ ανέκαθεν υπεστήριζε ότι για την αντιμετώπιση της φρίκης του πολέμου η πρόληψη είναι καλύτερη από την θεραπεία και ότι οι αιτίες, όχι μόνο τα συμπτώματα, πρέπει να αντιμετωπίζονται στην καρδιά του προβλήματος. Όμως, οι ευγενείς αυτές φιλοδοξίες δεν έχουν ακόμη βρει αποτελεσματική έκφραση στην πράξη. Ως αποτέλεσμα, η διεθνής κοινότητα σήμερα βρίσκεται αντιμέτωπη με ανθρωπιστικές προκλήσεις χωρίς προηγούμενο. Απέναντι, λοιπόν, σε επείγουσες ανθρωπιστικές ανάγκες και παρατεταμένες κρίσεις αναδύεται η απαίτηση να ζήσουν τα παιδιά σε

περιβάλλοντα φιλικά. Γιατί δεν υπάρχει τίποτε πιο φρικτό από το να βλέπει ένα παιδί τη ζωή του ως φρικτή.

Κείμενο διασκευασμένο, με συνένωση αποσπασμάτων Ομιλίας του Κόφι Ανάν, Γενικού Γραμματέα ΟΗΕ και άρθρου από το ΒΗΜΑ, 24/03/2016 («Unicef: 87 εκατ. παιδιά δεν έχουν γνωρίσει τίποτα άλλο, μόνο πόλεμο»)

ΚΕΙΜΕΝΟ II

Τα δύο γράμματα του Γκάντι στον Α. Χίτλερ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Τον Ιούλιο του 1939 κι ενώ ο Χίτλερ είχε ήδη καταλάβει την Τσεχοσλοβακία χωρίς πολλές ενοχλήσεις, ο Γκάντι του έστειλε μία επιστολή (στις 23-7-1939), με σκοπό να τον προλάβει πριν αρχίσει τον πόλεμο. Το γράμμα δεν έφτασε στον προορισμό του (λόγω παρέμβασης των Βρετανών, όπως λέγεται). Έναν μήνα μετά ο Χίτλερ εισέβαλε στην Πολωνία. Μετά από ενάμιση χρόνο (24 Δεκεμβρίου 1940) ο Γκάντι έστειλε δεύτερο γράμμα στον Χίτλερ, πιο μακροσκελές αυτή τη φορά. Ακολουθούν αποσπάσματα από τις δύο αυτές επιστολές.

Αγαπητέ φίλε,

Φίλοι μου με παρακινούν να σας γράψω για το καλό της ανθρωπότητας. Αλλά αρνούμεν την παράκλησή τους, καθώς αισθανόμουν πως όποιο γράμμα από εμένα θα αποτελούσε απρέπεια. Κάτι μου λέει πως δεν πρέπει να ενεργήσω υπολογιστικά και πως πρέπει να κάνω την επίκλησή μου, όσο κι αν αξίζει μια τέτοια ενέργεια.

Είναι αρκετά ξεκάθαρο πως σήμερα είστε ο μόνος άνθρωπος που μπορεί να αποτρέψει έναν πόλεμο ο οποίος μπορεί να υποβιβάσει την ανθρωπότητα σε ένα πρωτόγονο επίπεδο. Είναι αναγκαίο να πληρώσετε αυτό το τίμημα για κάποιον σκοπό, όσο άξιος και να νομίζετε πως είναι; Θα ακούσετε την επίκληση κάποιου που προμελετημένα έχει αποφύγει τη μέθοδο του πολέμου όχι χωρίς σημαντική επιτυχία;

[...] Αν όχι οι Βρετανοί, τότε κάποια άλλη δύναμη σίγουρα θα βελτιώσει τη μέθοδό σας και θα σας νικήσει με το ίδιο σας το όπλο. Δεν αφήνετε καμία κληρονομιά στο λαό σας για την οποία θα ήταν περήφανος. Δεν μπορούν να περηφανεύονται για ένα ρεσιτάλ βάνουσων πράξεων, όσο έντεχνα σχεδιασμένο και να είναι. Οπότε, σας κάνω επίκληση στο όνομα της ανθρωπότητας να σταματήσετε τον πόλεμο. Δεν θα χάσετε τίποτα. Το μόνο που θα αποδειχτεί θα είναι πως η δύναμη καταστροφής σας ήταν μεγαλύτερη.

[...] Σε αυτήν την εποχή όπου οι καρδιές των λαών της Ευρώπης λαχταρούν την ειρήνη, είναι πολύ να σας ζητήσω να κάνετε μια προσπάθεια για την ειρήνη εν μέσω μιας εποχής που ίσως να μη σημαίνει τίποτα για σας προσωπικά αλλά η οποία πρέπει να σημαίνει πολλά στα εκατομμύρια των Ευρωπαίων των οποίων το άλαλο ουρλιαχτό για ειρήνη ακούω, καθότι τα αυτιά μου αφιερώνονται στο να ακούνε τους εκατομμύρια άλαλους; Σκόπευα να απευθύνω μια κοινή επίκληση σε εσάς και στον Κύριο Μουσολίνι, τον οποίο είχα το προνόμιο να συναντήσω όταν ήμουν στη Ρώμη κατά τη διάρκεια της επίσκεψής μου στη Βρετανία ως απεσταλμένος του Συνεδρίου Στρογγυλής Τραπέζης. Εύχομαι να θεωρήσει αυτήν ως απευθυνόμενη και στον ίδιο με τις αναγκαίες αλλαγές.

Παραμένω ο ειλικρινής σας φίλος,
Μ.Κ. Γκάντι

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΚΕΙΜΕΝΟ III - Το μικρό κορίτσι, Ναζίμ Χικμέτ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Ήταν το πρωί της 6ης Αυγούστου 1945, 08:15 (02:15 ώρα Ελλάδος), όταν ένα αμερικανικό βομβαρδιστικό αεροπλάνο με το όνομα «Enola Gay» έριχνε στην Χιροσίμα της Ιαπωνίας, για πρώτη φορά στην Ιστορία, ατομική

βόμβα ουρανίου. Άμεσα σκοτώθηκαν περίπου 70.000 άνθρωποι. Η «ακτίνα» καταστροφής της βόμβας ήταν περίπου 1,6 χιλιόμετρα από το επίκεντρο της έκρηξης καταστρέφοντας κυριολεκτικά την πόλη, όπου φούντωσαν πυρκαγιές. Οι αρχές των ΗΠΑ εκτιμούν ότι περίπου 12 τετραγωνικά χλμ καταστράφηκαν ολοσχερώς, τα εννέα δέκατα από τα σπίτια της Χιροσίμα έγιναν στάχτη και καταστράφηκε περίπου το 69% των οικοδομημάτων της πόλης. Στους επόμενους μήνες άλλοι περίπου 60.000 άνθρωποι απεβίωσαν από τραύματα ή από την έκθεση στη ραδιενέργεια. Στις 9 Αυγούστου 1945, στις 11:02 π.μ., στο Ναγκαασάκι ρίφθηκε η δεύτερη πυρηνική βόμβα της Ιστορίας, βόμβα πλουτωνίου, που σκότωσε άμεσα περί τους 40.000 ανθρώπους. Σύμφωνα με στατιστικές, ο τελικός απολογισμός ήταν 73.884 νεκροί, 74.909 τραυματίες και 120.820 ασθενείς προσβληθέντες από τη ραδιενέργεια. Συνειδητοποιώντας αργότερα το μέγεθος της καταστροφής, ο συγκυβερνήτης του αμερικανικού βομβαρδιστικού Enola Gay, που έριξε τη βόμβα στη Χιροσίμα, έγραψε στο ημερολόγιό του: “Θεέ μου, τι κάναμε;” Το ποίημα του Ναζίμ Χικμέτ, Kiz Çocuğu (Το μικρό κορίτσι) είναι μια έκκληση για την ειρήνη από ένα επτάχρονο κοριτσάκι, δέκα χρόνια μετά το θάνατό του στη Χιροσίμα. Είναι ένα από τα πιο σημαντικά αντιπολεμικά τραγούδια και το έχουν ερμηνεύσει σπουδαίοι καλλιτέχνες και συγκροτήματα, όπως η Τζόαν Μπαέζ. Το ποίημα αυτό δεν είχε τυχαία τον τίτλο “Το μικρό κορίτσι”. Η κωδική ονομασία της ατομικής βόμβας που έριξαν οι ΗΠΑ στη Χιροσίμα ήταν “Μικρό Αγόρι” (“little boy”).

Το μικρό κορίτσι (Kiz Çocuğu)

«Εγώ είμαι, εγώ είμαι που χτυπάω την πόρτα σας.
Εδώ ή αλλού, χτυπάω όλες τις πόρτες
ω, μην τρομάζετε καθόλου που είμαι αθώρητη
κανένας μια μικρή νεκρή δεν μπορεί να δει.

Εδώ και δέκα χρόνια εδώ καθόμουν
στη Χιροσίμα ο θάνατος με βρήκε
κι είμαι παιδί, τα εφτά δεν τα καλόκλεισα,
μα τα νεκρά παιδιά δε μεγαλώνουν.

Πήραν πρώτα φωτιά οι μακριές πλεξούδες μου
μου καήκανε τα χέρια και τα μάτια
όλη-όλη μια φουχτίτσα στάχτη απόμεινα
την πήρε ο άνεμος κι αυτή σ’ ένα ουρανό συννεφιασμένο.

Ω, μη θαρρείτε πως ζητάω για μένα τίποτα,
κανείς εμένα δε μπορεί να με γλυκάνει
τι* το παιδί που σαν κομμάτι εφημερίδα κάηκε
δε μπορεί πια τις καραμέλες σας να φάει.

Εγώ είμαι που χτυπάω την πόρτα σας, ακούστε με,
φιλέψτε με μονάχα την υπογραφή σας
έτσι που τα παιδάκια πια να μη σκοτώνονται
και να μπορούν να τρώνε καραμέλες.»

(απόδοση ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ)

*τι = ποιητική απόδοση του αιτιολογικού «γιατί».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να παρουσιάσετε συνοπτικά (60 έως 80 λέξεις) και χωρίς δικά σας σχόλια τις επιπτώσεις των πολεμικών συγκρούσεων στα παιδιά σύμφωνα με τον συντάκτη του κειμένου Ι, όπως αυτές παρουσιάζονται στις 3 πρώτες παραγράφους του κειμένου.

2. Συγκρίνοντας τα κείμενα Ι και ΙΙ σε ποια συμπεράσματα θα καταλήγατε ως προς την ποιότητα και το ρόλο της πολιτικής ηγεσίας στην επιλογή ή όχι του πολέμου;
3. Ποιο, κατά τη γνώμη σας, είναι το κυριότερο θέμα του κειμένου ΙΙΙ; Ποιος είναι ο συμβολισμός της «υπογραφής» που ζητάει το μικρό κορίτσι από όλη την ανθρωπότητα; Να απαντήσετε στηριζόμενοι στον εικονοπλαστικό λόγο του ποιήματος. (100-200λ)

ΘΕΜΑ Δ : Στο κείμενο Ι υποστηρίζεται ότι ο κόσμος μας θα ήταν ένας ευτυχισμένος κόσμος, αν η συνεργασία εφαρμοζόταν περισσότερο από τον ανταγωνισμό, αν, ό,τι ωραίο υπάρχει στη φύση δεν καταστρεφόταν, για να παραχωρήσει τη θέση του σε τρομερές μηχανές που δημιουργήθηκαν μόνο για να σκοτώνουν ανθρώπους και περιβάλλον. Συμφωνείτε με τη θέση αυτή;

Σε μια **ομιλία** σας σε Συνέδριο πολιτικών εκπροσώπων και νέων όλων των κρατών να εκθέσετε τις απόψεις σας ως εκπρόσωποι των μαθητικών κοινοτήτων της περιοχής σας για τα αίτια της αναζωπύρωσης πολέμων και να προτείνετε τρόπους με τους οποίους θα επικρατήσει η παγκόσμια ειρήνη, συναδέλφωση και συνεργασία.